

ZNANJE, PRIDOBLLJENO Z IZKUSTVENIM UČENJEM

*Znanje, pridobljeno z izkušnjami,
je enakovredno znanju, ki smo ga pridobili
v formalnih oblikah izobraževanja*

V današnjem svetu konkurence se vse bolj zavedamo, da ni dovolj, če si pridobimo najboljšo možno izobrazbo. Vse bolj pomembno postaja, da znamo svoje znanje, predvsem tisto pridobljeno z izkustvenim učenjem, predstaviti na takšen način, da selektorje prepričamo o obsežnosti in kakovosti svojih znanj. V sistemih, ki slonijo na jasno določenih standardih in kriterijih izbora, se tako na izobraževalnem kot tudi na delovnem področju vse bolj uveljavlja tako imenovani portfelj kot temeljni dokument o znanjih, izkušnjah in posebnih sposobnostih posameznika. Četudi je portfelj ali sveženj pričevanj o znanjih, kot bi ga lahko slovensko poimenovali, zbirka dokumentov o znanjih in ocenah izkustveno pridobljenih znanj in čeprav ocenjevalce in kasneje selektorje zanimajo le dosežki, pa je sam proces oblikovanja osebnega svežnja pričevanj o znanjih lahko kreativen proces, v katerem se posameznik zave svojih prednosti in izobraževalnih potreb. S tega stališča sveženj pričevanj o znanjih ni le nujno zlo, temveč pomeni tudi spodbudo za nadaljnje izobraževanje, pa tudi za pridobivanje novih izkušenj.

IZKUSTVENO UČENJE

Skozi zgodovino so ljudje cenili izkušnje in spoznanja predhodnih generacij, se iz njih

učili in tako napredovali. Posamezniki so se napatili po nasvete k starejšim, bolj izkušenim ljudem in jih prosili za mentorstvo. Učenje je pomenilo učenje iz izkušenj. Ljudje so zaupali kvečjemu izkušnjam in spoznanjem tistih, ki so sami verjeli v spoznanja, tako da so se po njih tudi ravnali.

Danes pa uporabljamo besedo učenje tudi v zoženem pomenu, v pomenu učenja v šoli in šolskega programa. Izkustveno učenje poudarjamo zato, da bi ga ločili od običajnega učenja v šoli. Cilj vsakdanjega učenja v šoli je največkrat pomnjenje snovi, razvijanje sposobnosti reprodukcije naučenega in morda tudi razumevanje naučene snovi. Ne pomeni pa nujno globljega spreminjanja posameznika z izkušnjami. Torej pogosto ne gre za kako ponotranjeno znanje, temveč je dovolj zgolj znanje, osvojeno na zunanji, površinski ravni (Usher, 1985). To znanje se največkrat ne poveže z osebnim izkustvom iz življenja, temveč ostaja del drugačnega,

Šolsko učenje je, gledano zgodovinsko, postajalo vse manj izkustveno, vse bolj abstraktno, odmaknjeno od življenja. Pri pouku so vse bolj poudarjali zgolj kognitivne dejavnike učenja. Pridobivanje znanja je bilo vse bolj in bolj posredno, vse manj povezano z naravnimi življenjskimi situacijami.

»šolskega izkustva«, pridobiti ga je moč le v šoli in njegova uporaba je omejena predvsem na šolske dejavnosti.

Bilo je pomembno, da bi mlajše generacije razumele abstraktna spoznanja, ki so se oblikovala na izkušnjah preteklih generacij. V težnji, da bi pospešili učenje, ker so se nova spoznanja kopičila izredno hitro, je tudi poučevanje v šolah moralo postati dosti bolj premišljeno, racionalno; iz prejšnjega zgolj vajenskega načina poučevanja se je izluščila teorija in na prehođu v dvanajsto stoletje so začele nastajati univerze, ki so še stoletja kasneje gojile zgolj teoretično poučevanje. Izkustvo kot pot do učenja je bilo celo na medicini dolgo strogo sankcionirano. Šele v devetnajstem stoletju se je srednjeveški tip univerze začel počasi spreminjati in upoštevati izkustvo. Najprej v ZDA, kasneje pa tudi v Evropi. Vzroki za spremembe so bili različni: pomnožili so se viri znanj, v znanosti je postajal vse pomembnejši laboratorijski eksperiment, kasneje pa so se v visokošolsko izobraževanje začeli v vse večjem številu vključevati tudi odrasli, ki so si najprej pridobili izkušnje in šele kasneje teoretična znanja za poklic (Houle, v Keeton, 1976). Z vnašanjem številnejših praktičnih situacij v šolsko učenje postaja učenje v nekaterih šolah postopno zopet bolj celostno, upošteva tudi emocionalne in vrednostne vidike. Nekateri to učenje imenujejo izkustveno učenje (Walter in Marks, 1981). Boydell povzema definicije o izkustvenem učenju takole: Izkustveno učenje je učenje, ki je, prvič, smiselno in drugič, do spoznanj pride posameznik sam (Boydell, 1985). Seveda se takšno učenje lahko odvija tudi v šoli. Zato nekaterim izraz izkustveno učenje pomeni tisto učenje v šoli, ki temelji na neposredni izkušnji v razredu. Doživljanje izkušnje v šolski situaciji lažje dosežemo s sodobnimi metodami izobraževanja, kot so igranje vlog, simulacije, metoda primera, gibalne vaje, strukturirane vaje in skupinska interakcija, kot pa s pre-

davanji. Danes mnogi imenujejo tisto poučevanje, ki upošteva več percepcijskih kanalov poleg slušnega, celostno učenje ali doživeto učenje oziroma učenje z več čuti. Obstaja tudi združenje za učinkovito, čustveno in doživeto učenje (Society for Effective Affective Learning). Ker imamo v slovenščini dva izraza za izkušnjo: doživetje in izkušnja (Ramovš, 1990), bi lahko ločili med doživetim oz. doživljajskim učenjem (kjer uporabljamo več čutov in se učimo neposredno na osnovi izkušnje tu in sedaj) ter izkustvenim učenjem, kjer gre za osebno izkušnjo in spoznanja, temelječa na izkušnjah v življenju zunaj šole.

Ljudje so že od nekdaj cenili izkušnje in se iz njih učili.

ČEMU PRIZNAVATI ZNANJE, PRIDOBLENO Z IZKUSTVENIM UČENJEM?

Izkustveno učenje, torej učenje, ki poteka sočasno z delovanjem, dejavnostjo v življenju posameznika, je družba v preteklosti vselej priznavala, četudi ni bilo formalno potrjeno. Tako tudi danes priznavamo usposobljenost številnim zaposlenim, ne da bi ti posamezniki imeli ustrezno formalno priznano izobrazbo. Ker znajo svoje delo uspešno opraviti, jim priznavamo znanje, pridobljeno z izkustvenim učenjem. Po nekaterih ocenah je takšnih zaposlenih v slovenskem gospodarstvu več kot 40 odstotkov. Mnogo je tudi uspešnih posameznikov, npr. samostojnih obrtnikov, pa tudi umetnikov, podprtih z dobrim tržnim pristopom, ki potrdil in izobrazbe ne potrebujejo, saj se s svojimi kakovostnimi izdelki uveljavljajo neposredno na trgu.

In vendarle nimajo za svojo usposobljenost nobenega formalnega potrdila. V vsakem trenutku se lahko znajdejo med brezposelnimi in brez možnosti, da bi svoje izkustveno pridobljeno znanje dokazali. Začeti morajo znova, pri dnu, četudi imajo znanja in

večdesetletne izkušnje. Ta problem rešujejo v Veliki Britaniji s sistemom potrjevanja prejšnjega znanja (APL – Appraisal of Prior Learning) in umestitve le-tega v certifikatni sistem. Pri nas se že dolgo pogovarjamo o razvoju podobnih rešitev, zasnutih je kar nekaj projektov, vendar v praksi takšnega verificiranega potrdila še nismo zasledili. Morda smo še najdlje pri verifikaciji znanj tujih jezikov, kjer je moč preveriti znanja ne glede na to, na kakšen način si jih posameznik pridobi, ne da bi se bilo potrebno vpisati v tečaj. Veliko je tudi znanj na področju računalništva, ki so si jih posamezniki pridobili po najrazličnejših poteh, pa za svoje znanje nimajo nobenih verificiranih potrdil. Znanje so si pridobili z delovanjem, z izkustvenim učenjem, z dopolnilnimi tečaji in samostojnim študijem. Laže je gotovo ugotavljati in meriti tista znanja, ki sodijo med veščine ali spretnosti, kot pa teoretična znanja.

Izkustveno učenje je učenje, ki poteka zunaj šole, zunaj razredne situacije (Keeton, 1976, str. 4). Kajti če naj bi izobraževalna institucija z javno listino, kot je spričevalo, potrjevala pridobljeno znanje v šoli, potem je potrebno druga znanja, pridobljena večinoma z izkustvenim učenjem, predočiti z drugimi, a vendarle verificiranimi dokazili.

Ne glede na dejstvo, da so tako v teoriji kot v praksi definicije o tem, kaj je izkustveno učenje, zelo različne in neenotne, se bomo v našem sestavku zadovoljili z eno izmed definicij, ki je smiselna za namen naše razprave. Mnoge visokošolske institucije so spoznale, da morajo študentom nuditi tudi nekaj izkušenj, zato uvajajo v študij obvezno prakso. Praksa je pogosto nujni in obvezni del študijskega programa, saj pričakujemo, da si bodo z njo študentje pridobili dragocene izkušnje, ki jih bodo povezali s teorijo. Prakso študentom torej priznavamo in sklepamo, da so si z njo pridobili tudi izkušnje, tistim odraslim študentom, ki so bili pred študijem

že zaposleni, pa odrekamo možnost, da bi svoja izkustveno pridobljena znanja dokazali in na ta način skrajšali študij, četudi za to, da znanja imajo, obstajajo nedvomni dokazi (npr. objavljene knjige, inovacije, izumi, umetniška dela).

Ugotavljanje in priznavanje izkustvenega znanja po srednji šoli ima v ZDA in v Kanadi že več kot dvajsetletno tradicijo. Uveljavilo se je tudi v Avstraliji, v Južnoafriški republiki in na Novi Zelandiji, v Veliki Britaniji, na Švedskem in drugje. Tako posameznikom omogočijo, da se na univerze vpišejo bodisi brez formalnih dokazil za sprejem ali pa se jim celo skrajša študijski program glede na že osvojeno in dokazano znanje. Izjemni posamezniki, ki so s samostojnim študijem in izkustveno pridobljenim znanjem dokazali znanje (izumi, iznajdbe, objavljene knjige ali priznana koristno delo), skrajšajo študij, diploma se lahko pridobi, ne da bi morali posamezniki ponovno z vsemi predpisanimi izpiti dokazovati svoja, po različnih poteh pridobljena znanja. Pridobljena spoznanja dokažejo po posebnem postopku s svežnjem pričevanj o znanjih (portfelj), ki ga predložijo najprej svetovalcu, nato pa dopolnjeno in opremljeno z dodatnimi dokazi in razlagami še komisiji za ugotavljanje strokovnih znanj, pridobljenih z izkustvenim učenjem, samostojnim študijem ali na drugačen način.

Preden opišemo postopek priprave svežnja pričevanj o znanjih (portfelja), moramo poudariti, da se le-ta vselej pripravlja vnaprej določenim namenom. Posameznik, ki pripravlja svoj sveženj pričevanj o znanjih, mora natančno opredeliti, na katere študijske smeri se želi vpisati, zaprosil bo, da mu odobrijo sprejem oziroma skrajšajo program študija. Če pripravlja posameznik sveženj pričevanj o znanjih, ker se poteguje za določeno delovno mesto ali potrditev poklicne kvalifikacije, pa je potrebno natančno opredeliti tudi to.

KAKO UGOTOVITI ZNANJE, PRIDOBLENJE Z IZKUSTVENIM UČENJEM?

Da bi lahko ugotovili znanja, pridobljena z izkustvenim učenjem, moramo vedeti, kakšen je cilj ugotavljanja. Torej potrebno je vedeti, za katera delovna mesta se lahko posamezniki potegujejo in dokazujejo znanja, pridobljena z izkustvenim učenjem. Poleg tega morajo biti jasno navedeni standardi glede znanj, potrebnih za neki poklic, za neko delovno mesto ali za vpis oziroma skrajšanje šolanja v izobraževalnih ustanovah. To ne sme biti prepuščeno naključju, zato organizacija, ki bo priznavala izkustveno pridobljeno znanje, to vnaprej objavi v razpisu in navede, za katere poklice, delovna mesta ali izobrazbo. Hkrati mora določiti standarde, kaj je tisto, kar pri tem neizogibno zahteva, da bi nekemu znanja (spretnosti, specifične sposobnosti, usposobljenost ...) priznali. Nekateri namesto standardov znanj v podobnem kontekstu raje uporabljajo izraz učni dosežki, ker menijo, da znanje nima pomena usposobljenost, da pomeni zgolj verbalno znanje. S tem se ne bi strinjali, saj vendarle uporabljamo izraz znanje tudi v pomenu obvladovanja neke praktične veščine, usposobljenosti (npr. »Ali znaš napisati spis v nemščini?« in ne »Ali veš, kako se napiše spis v nemščini?«). Menimo, da je izraz standardi znanj ustrezen in ga ni potrebno po analogiji z angleškim jezikom prevajati v standardne učne dosežke (learning outcomes).

Standarde znanj praviloma pripravlja za to pooblaščen organizacija v tesnem sodelovanju s poklicnim združenjem, pač glede na poklice, za katere se pripravljajo. Postopek pripravljanja in določanja standardov znanj ni enostaven in zahteva dobro poznavanje poklicnega področja in specifičnega poklica ter opravil v okviru tega poklica.

Teoretiki poudarjajo, da je potrebno zagotoviti trojno sestavo standardov znanj. Ni namreč dovolj, da so standardi znanj opredeljeni verbalno, četudi v dejavni obliki, temveč je pomembno, da so sestavljeni iz treh delov (Keeton, 1976, str. 16.):

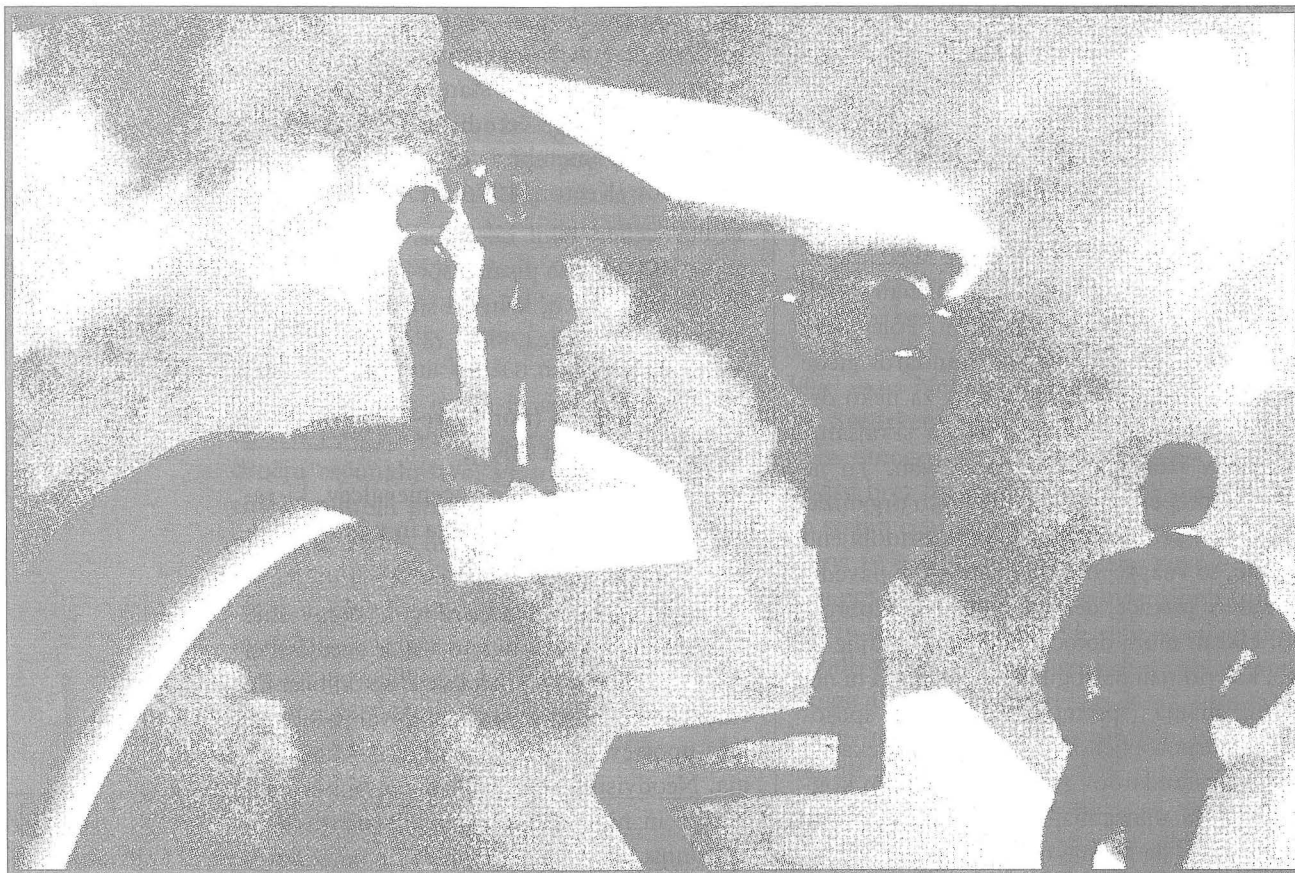
1. opredeljen učni cilj (npr. usposobljenost za pisanje spisa v tujem jeziku, kriteriji so črkovanje, slovnica, slog, razmišljanje ...),
2. primer izdelka (npr. ustrezne, ocenjenega spisa),
3. analitična ocena več ocenjevalcev, ki razložijo, v čem primer dosega in v čem ne dosega opredeljenega cilja.

Tridelna sestava standardov nas zavaruje pred prehitrim sklepanjem, saj se ocenjevalci soočijo z abstraktno in konkretno določenim standardom, s primerom ocenjevanja in tako lažje upoštevajo enotnejše kriterije ocenjevanja. Neodvisnih ocenjevalcev naj bi bilo vselej več in njihova naloga je, da ugotavljajo skladnost znanj, ki jih predloži kandidat s svojim svežnjem pričevanj o znanjih, s standardi, ki so vnaprej pripravljene in sprejeti.

Ugotavljanje izkustveno pridobljenih znanj poteka (Willingham, 1977) po naslednjih stopnjah:

1. Identifikacija ali prepoznavanje naučenega pomeni opis izkušenj, učnih uspehov in naučenega ter vrednost in pomen znanj za posameznika. Sem sodi tudi vprašanje, ali ni učenje že preveč časovno oddaljeno, da bi ga lahko upoštevali.
2. Artikulacija naučenega pomeni opredelitev znanj, ki jih lahko upoštevamo in priznamo. Tu opozorimo na razmerje med teoretičnimi in praktičnimi znanji, razložimo primerjavo z zahtevanimi znanji, npr. za določeno izobrazbo, in kakšen vpliv ima praksa na zahteve za pridobitev izobrazbe.
3. Dokumentiranje naučenega pomeni, da moramo biti pozorni na ločevanje med do-

Oseben in specifičen portfelj kot možnost dokazovanja izkustvenih znanj.

kumentacijo, ki zgolj opisuje izkušnje, in tisto, ki potrjuje znanje. Pomembna je tudi izvirnost dokumentacije. Kakovost izkustveno pridobljenega znanja je pomembnejša od videza predstavljene dokumentacije. Ustanova, ki priznava znanje, mora vnaprej opredeliti, kakšne vrste dokumentacijo priznava (npr. potrdila o uspehu, učni izdelki, objave v časopisu, uvrstitve na tekmovanjih ...).

4. Merjenje naučenega naj zagotavlja zanesljivost (več ocenjevalcev!), veljavnost (merimo tisto, kar smo nameravali, zato so pomembni vnaprej določeni cilji in standardi), ocenjevalni postopki naj bodo dobro načrtovani in prilagojeni vsebini, pa tudi posamezniku. Rezultati merjenja naj bodo predstavljeni objektivno in eksplicitno; npr. katera znanja, do katere stopnje, glede na katere kriterije.

5. Vrednotenje naučenega: Znanje ovrednotimo glede na cilje programa, glede na cilje posameznika ali glede na cilje delodajalca. Postopki in standardi znanj naj bodo vnaprej določeni in dostopni kandidatu v pisni obliki. Glede na standarde je priporočljivo skleniti pisni dogovor o izobraževanju med študentom in institucijo. Povratno informacijo o doseganju standardov z obrazložitvijo naj posameznik prejme čim prej. Vrednotenje znanj se ob pomoči svetovalne službe smiselno povezuje s programom predvidene dejavnosti (dela, študija, nadaljnega izobraževanja).

6. Transkripcija naučenega: Priznano znanje je potrebno pisno obrazložiti, kaj kandidat zna, katere vsebine, kakšna je usvojenost znanj, kaj je sposoben napraviti. Včasih je smiselno navesti tudi, v kakšnih okoliščinah

je bilo znanje pridobljeno, ali je šlo pretežno za samostojni študij, za sodelovanje z mentorjem, kakšna je bila intenzivnost izkustvenega učenja. Pripravljaec transkripcije se poveže z institucijo, ki bo upoštevala priznano znanje, in poudari vidike, ki so pomembni zanjo.

Kandidatom so vselej na voljo standardi znanj in vpogled v kriterije ugotavljanja. Samoocenjevanje je zaželeno in ga kandidat lahko priloži svežnju pričevanj o znanjih, vendar njegova ocena ni merodajna. Dopolnjen mora biti z objektivno oceno več ocenjevalcev.

Kandidat, ki je seznanjen s stopnjami ugotavljanj pridobljenih znanj ter s standardi znanj, laže pripravi ustrezen sveženj pričevanj o znanjih.

SVEŽENJ PRIČEVANJ O ZNANJIH – PORTFELJ

Ena izmed najpogosteje uporabljenih možnosti za predstavitev osebnih znanj je sveženj pričevanj o znanjih, portfelj ali mapa, kjer so zbrani vsi dokumenti in potrdila ali drugovrstni dokazi o tem, da smo se do specifičnega znanja dokopali na takšen ali drugačen način. Z izrazom znanja poleg spoznanj in vednosti mislimo tudi na spretnosti, sposobnosti in primerna stališča ter vrednote.

Ločili bi lahko dve vrsti svežnjev pričevanj o znanjih. Eden je splošni, tisti, ki ga posameznik pripravlja zase, kjer ima shranjene vse dokumente in potrdila o znanjih, pridobljenih v verificiranih ustanovah, pa tudi vse druge podatke, ki pričajo o izkustveno pridobljenih znanjih. To je pravzaprav šele osnova za pripravo pravega svežnja pričevanj o znanjih, ki ga bo posameznik dopolnil, ko se bo odločil, da pripravi pravi portfelj – torej sveženj pričevanj o znanjih, s katerim bo dokazoval znanja za specifičen poklic ali skupek delovnih mest.

Tako je sveženj pričevanj o znanjih ali portfelj več kot le zbirka potrdil. V njem morajo biti potrdila o izkustvenem učenju opremljena z opisom znanj, ki si jih je posameznik pridobil z izkušnjami. Torej ni dovolj npr. le potrdilo, da je bil nekdo tri leta zaposlen delimo kot organizator izobraževanja v podjetju, temveč je pomembno, kakšno znanje si je v tem obdobju pridobil. Npr. znanje o pripravi izvedbe krajših seminarjev, znanje o koordinaciji priprav ustreznih pisnih gradiv (sodelovanje z avtorji, oblikovanje, tiskarsko delo) ipd. Ocenjevalcev, ki vzamejo v roke osebni sveženj pričevanj o znanjih in na njegovi osnovi odločajo, ali bo oseba sprejeta na delovno mesto, ali ji bo dovoljeno vpisati se v višji letnik študija, kot bi bilo to možno, če bi upoštevali zgolj formalno izobrazbo, ne zanima, po kakšni poti je znanje pridobljeno, pomembno je le, ali je skladno s standardi, ki jih določa delovno mesto oziroma standardi znanj kot pogoj za nadaljevanje študija.

Včasih je veljalo, da je za vstop na trg dela dovolj, če ima nekdo diplomo, pridobljeno v dobri šoli. Danes se mnogi mladi sprašujejo, kako priti do ustreznih začetnih izkušenj, ki bi jim na trgu dela prinesle prednost pred tistimi, ki izkušnje nimajo. Ker je možnosti za zaposlitev neizkušenih mladih vse manj, so si prisiljeni pridobiti izkušnje tudi z občasnno plačano ali neplačano prakso. Mnogi si pridobivajo ustrezne izkušnje že v času rednega izobraževanja, ko namenoma izbirajo takšno prakso, ki jim bo prinesla izkušnje za kasnejše delo. Prakso, in na tej osnovi tudi izkušnje, si lahko pridobijo tudi z vključevanjem v prostovoljne humanitarne dejavnosti in projekte. Seveda imajo prednost tisti študentje, ki ne čakajo, da si bodo pridobili prve izkušnje z obvezno prakso, ki jo organizira izobraževalna ustanova, temveč tisti, ki se aktivno vključijo v različne projekte zaradi svojih osebnih in poklicnih interesov.

Tudi univerze po svetu vse bolj vključujejo v študij ustrezno in skrbno načrtovano prakso, ali pa celo zahtevajo, da jo posamezniki že imajo, da bi z diplomo zagotovile, da so njihovi diplomanti usposobljeni za začetek

dela in ne šele pripravljene za začetno usposabljanje na delu.

Torej so ustrezne izkušnje pomembne za boljšo zaposljivost in za nadaljevanje izobraževanja, saj lahko pomembno prispevajo k motivaciji za nadaljnje izobraževanje in skrajšujejo ter racionalizirajo študijski proces.

Na nekaterih univerzah ponujajo tudi več mesecev trajajoče učne delavnice za pripravo »portfelja«.

Vrnimo se torej k vprašanju priprave svežnja pričevanj o znanjih. Sveženj pričevanj o znanjih ali »portfelj« obsega štiri sestavine (Kirkwood, v Keeton, str. 158):

1. povzetek o ustreznih izobraževalnih, delovnih, prostovoljnih in družbenih izkušnjah,
2. spisi, napisani v prvi osebi ednine, s katerimi se implicitno ali eksplicitno potrjuje specifično, z izkušnjami pridobljeno znanje,
3. prošnja za priznavanje izkustvenih znanj, ki so opredeljena s standardi znanj za specifični poklic,
4. zbirka dokumentov (potrdila o dejavnostih, opisi delovnih mest, priporočila), tisto, kar uradno potrjuje, da so se opisane izkušnje v spisih dejansko dogodile.

Iz primera priročnika za izdelavo svežnja pričevanj o znanjih (univerze iz San Franciscu) lahko razberemo, da zahtevajo pripravo svežnja pričevanj o znanjih s šestimi sestavnimi deli, in sicer dodajajo zgoraj navedenim sestavinam še dve: šole in tečaje ter življenjske načrte in kariero.

Nekateri predpisujejo tudi format svežnja pričevanj o znanjih, kakšna naj bo prva stran, kolikšen naj bo obseg, najpogosteje priporočajo, da se vsi sestavni deli zberejo v redniku formata A4, ker je moč posamezne liste dopolnjevati ali po potrebi izločiti.

Obseg srednje zahtevnega svežnja pričevanj o znanjih, npr. na severnoameriški družboslovni univerzi, je lahko tudi več sto strani

(zajema približno en rednik do dva). Tako obsežen »portfelj« torej ni le zbirka dokumentov in potrdil ali dosje, temveč je rezultat dolgotrajnega procesa odkrivanja znanj, ki smo si jih pridobili v preteklosti z izkustvenim učenjem. Navadno to tudi ni popolnoma individualni proces. Priprava svežnja pričevanj o znanjih je torej proces, v katerega vloži posameznik veliko znanja in svojega truda. Bolj kot je posameznik izobražen in samozavesten, manj pomoči potrebuje pri pripravi svežnja pričevanj o znanjih. Sicer pa mnogi kandidati pri pripravi svojega svežnja pričevanj o znanjih potrebujejo ob sebi svetovalca, ki jim pomaga »izbrskati« ustrezna znanja in poiskati načine, kako bi jih tudi obrazložili in dokumentirali. Če bomo pripravo svežnja pričevanj o znanjih prepustili iznajdljivosti posameznikov, bodo svoje izkušnje lahko potrjevali le tisti, ki so že tako ali tako privilegirani zaradi višje izobraženosti in večje samozavesti.

Ker je proces pridobivanja izkustvenih znanj izrazito oseben, bo tudi vsak sveženj pričevanj o znanjih drugačen po svoji vsebini. Osebni ton posameznemu svežnju dajejo predvsem spisi, s katerimi posameznik opiše svoje pomembnejše izkušnje, jih poveže s teoretičnimi spoznanji obravnavane teme, s čimer tudi dokaže svojo sposobnost povezovanja teoretičnih spoznanj z lastnimi izkušnjami.

Ko je prvi primer svežnja pričevanj o znanjih pripravljen, ga pregleda svetovalac oziroma mentor, nato ga kandidat dopolni, nakar je poslan v prvo ocenjevanje, zatem se ponovno dopolni in šele nato sledi zaključna ocena. Iz napisanega torej sledi, da je priprava svežnja pričevanj o znanjih dolgotrajen in truda vreden proces, s katerim posameznik na novo »pregleda« svoje pretekle izkušnje in jih ovrednoti ter jih podrobneje opiše, da bi pojasnil, katera nova spoznanja, spretno-

sti, znanja, sposobnosti, stališča ali vrednote si je na osnovi izkušenj v življenju pridobil. Marsikoga takšen pregled opogumi, saj človek ugotovi, da se je mnogočesa naučil, četudi ni obiskoval ustreznih šol in tečajev. Po drugi strani pa posameznik ob takšni temeljiti analizi svojih znanj ugotovi, kaj mu še manjka, česa se bo še moral naučiti glede na zastavljene cilje. Tako se mu jasneje pred očmi zarišejo možne nadaljnje poti, aspiracije in izobraževalne potrebe.

Kadar so izkustveno pridobljena znanja tudi potrjena in družbeno priznana, posamezniku navadno skrajšajo pot do napredovanja. V tem primeru priznana znanja družba ne le uporabi oziroma izkoristi, kot jih na primer, če posamezniku omogoča, da jih na »trgu proda kot izdelek ali storitev«, temveč mu za njegovo znanje izda tudi ustrezno verificirano potrdilo, s katerim si lahko ustrezno skrajša pot do diplome.

ZAKLJUČEK

Izkustveno pridobljena znanja so bila v vsej zgodovini cenjena, saj družba ne bi mogla napredovati brez posameznikov z bogatimi izkušnjami. Izkušnje cenimo tudi v današnjem času in v celoti jih zgolj formalno pridobljena izobrazba ne bo mogla nikoli nadomestiti. Ker pa vsaka praksa še ne prinaša izkušenj, je bolj pomembno kot trajanje prakse, koliko se je posameznik iz prakse naučil. Da bi to ugotovili, se moramo lotiti ugotavljanja in potrjevanja izkustveno pridobljenih znanj z veljavnimi in objektivnimi merili, ki so v razvitem svetu v uporabi že nekaj desetletij. Ključno vlogo in pobudo za ugotavljanje pa ima vselej posameznik, oseba, ki se odloči, da bo svoja izkustveno pridobljena znanja predstavila v »portfelju« ali svežnju pričevanj o znanjih. Brez kandidatov, ki so pripravljene sestaviti svoj sveženj pričevanj o znanjih in ki jim bo potrdilo tudi služilo za namene napredovanja, je

kakršno koli delo pri projektih ugotavljanja in potrjevanja znanj nesmiselno. Sama izdelava svežnja pričevanj o znanjih je lahko ustvarjalen proces, kjer ponovno pregledamo in znova ocenimo svoje pretekle izkušnje z vidika zadanih aspiracij in ciljev. Družbeno priznanje in verifikacija dokumentiranega izkustveno pridobljenega znanja pa racionalizira in skrajša proces nadaljnega izobraževanja in poklicnega napredovanja. To je pomembno še posebej v času, ko se pripravljamo na vključitev v evropski trg delovne sile, kjer bodo nedvomno imeli prednost kandidati in skupine ljudi, ki bodo znali svoje zunajšolsko znanje predstaviti z ustreznimi verificiranimi potrdili, podprtimi z dokazili in argumenti, kakršni so zbrani v svežnju pričevanj o znanjih.

Verifikacija izkustveno pridobljenega znanja bi racionalizirala izobraževalni sistem.

BIBLIOGRAFIJA

- Boydell, T.: *Experiential Learning*, Manchester Monographs 5, Sheffield City Polytechnic, England, 1985.
- Houle, C., v: Keeton, M. T. and Associates: *Experiential Learning: Rationale, Characteristics, and Assessment*, Jossey - Bass Publishers, London, 1976.
- Keeton, M. T., v: Keeton M. T. and Associates: *Experiential Learning: Rationale, Characteristics, and Assessment*, Jossey - Bass Publishers, London, 1976, str. 4.
- Kirkwood, R. v: Keeton M. T. and Associates: *Experiential Learning: Rationale, Characteristics, and Assessment*, Jossey - Bass Publishers, London, 1976, str. 158.
- Kolb, D.: *Experiential Learning, Experience as The Source of Learning and Development*, Prentice Hall, 1984.
- Ramovš, J.: *Doživljanje, temeljno človekovo duhovno dogajanje*, Založništvo slovenske knjige, Ljubljana, 1990.
- Usher R. S.: *Beyond The Anecdotal: Adult Learning and the Use of Experience*, v: *Studies in the Education of Adults*, vol. 17, št. 1, NIACE, England, 1985.
- Walter G. A., Marks S. E.: *Experiential Learning and Change, Theory, Design and Practice*, John Wiley & Sons, New York, 1981.
- Willingham W. W.: *Principles of Good Practice in Assessing Experiential Learning*, CAEL, Columbia, ZDA, 1977.